

Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tanıma ve Değerlendirme Süreçlerinin İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma

Özlem ÇELİK¹

¹Dr. Öğrt. Üyesi, İstanbul Okan Üniversitesi, ozlem.celik@okan.edu.tr

 ORCID ID:0009-0002-2507-9689

Ahmet DEMİRBAŞ²

²Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, demirbasahmet3838@gmail.com

 ORCID ID:0000-0007-9069-5262

Makale Türü/Article Type
Araştırma Makalesi

IJPES
2023
Volume 4, No 3
Sayfa/ Pages: 170-183

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijpes>

Makale Bilgisi/Article Info:

Geliş/Received : 06.12.2023

Kabul/Accepted : 10.12.2023

e-Yayın/e-Printed:13.12.2023

DOI: 10.59062/ijpes.1400279

ÖZ

Bu çalışmada, okul öncesi eğitim alanında çalışan öğretmenlerin, okul öncesi dönemdeki çocukları tanıma ve değerlendirme konusundaki bilgi ve uygulama durumları incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgu bilim) olarak tasarlanmıştır. Çalışma grubu, İstanbul Esenyurt ilçesinde okul öncesi öğretmen olarak çalışan 13 öğretmenden oluşmaktadır. Veri toplama araçları olarak uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenerek içerik analizi yapılmıştır. Araştırmacılar arasındaki güvenilirliği hesaplamak amacıyla Miles ve Huberman'ın formülü kullanılmış ve uyum düzeyi %83 olarak bulunmuştur. Araştırma sonuçları, öğretmenler arasında bilgi ve uygulama düzeylerinde farklılıklar olduğunu göstermektedir. Bu farklılıkların öğretmenlerin mesleki deneyimleri, eğitim düzeyleri ve diğer etkileyici faktörlerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin tarama ve değerlendirme yöntemleriyle ilgili sınırlılıklarının, mesleki deneyimlerinin az olması ve sınıf mevcutlarının yüksek olmasından kaynaklandığı görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına dayanarak, gelecekte benzer çalışmaların yapılması önerilmektedir. Bu çalışmalar, okul öncesi öğretmenlerinin tarama ve değerlendirme süreçlerindeki bilgi düzeyini daha ayrıntılı olarak inceleyebilir veya belirli faktörlerin bu bilgi düzeyini nasıl etkilediğini daha kapsamlı bir şekilde araştırabilir.

Anahtar Kelimeler: Değerlendirme, Erken çocukluk, Gelişim, Okul öncesi öğretmen, Tarama

Examining the Recognition and Evaluation Processes of Preschool Children According to Teacher Opinions: A Qualitative Research

ABSTRACT

In this study, the knowledge and practice of teachers working in the field of preschool education on recognizing and evaluating preschool children were examined. The research was designed as phenomenology, one of the qualitative research designs. The study group consists of 13 teachers working as preschool teachers in Esenyurt district of Istanbul. A semi-structured interview form prepared in line with expert opinions was used as data collection tools. The data obtained in the study were examined separately by two researchers and content analysis was performed. Miles and Huberman's formula was used to calculate the reliability between researchers and the agreement level was found to be 83%. Research results show that there are differences in knowledge and practice levels among teachers. It has been determined that these differences are related to teachers' professional experience, education levels and other influencing factors. It seems that teachers' limitations regarding screening and evaluation methods arise from their low professional experience and high-class sizes. Based on the results of this study, it is recommended that similar studies be conducted in the future. These studies can examine in more detail the level of knowledge of preschool teachers in screening and evaluation processes or more comprehensively investigate how certain factors affect this level of knowledge.

Keywords: Preschool teacher, early childhood, development, screening, evaluation

Atf için: Çelik, Ö., & Demirbaş, A. (2023). Öğretmen görüşlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının tanıma ve değerlendirme süreçlerinin incelenmesi: Nitel bir araştırma. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 170-183.

Etik Kurul İzin Bilgileri: Araştırma kapsamında İstanbul Okan Üniversitesi etik kurulundan 12.04.2023 tarihli ve 165 sayılı onay alınmış, daha sonra Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğretmenlerle görüşmeler yapabilmek için İstanbul Valiliği İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 05.06.2023 tarihli E-59090411-44-77559743 sayılı onayı alınmıştır.

This is an open access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution and reproduction in any medium, provided the original authors and source are credited.

1. GİRİŞ

Erken çocukluk dönemi, gelişimde kritik bir dönemdir. Bu dönem, çocuğun ilerleyen yıllarında öğrenme deneyimleri, refahı ve üretkenliği için temel oluşturur. Bu süre içinde çocuklar, diğer yaş dönemlerine kıyasla daha hızlı bir şekilde büyür ve gelişirler. Erken müdahalelerin bu dönemde yapılması, bireylerin bilişsel kapasiteleri, kişilikleri ve sosyal davranışları üzerinde kalıcı bir etki bırakabilir (Bredenkamp, 2015; UNICEF, 2003).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar, hızlı bir şekilde gelişirken kendilerini doğru bir şekilde ifade etmekte zorlanabilirler ve bu süreçte kazandıkları özellikleri yetişkinlik dönemine kadar taşırlar. Bu nedenle, çocukların bu dönemde doğru şekilde anlaşılması önemlidir, çünkü bu onların gelişim alanlarının tamamında elde ettikleri yetenekleri ve özellikleri tanımak anlamına gelir (Kan, 2007).

Çocukların bilişsel, dil, psikomotor, sosyal ve duygusal gelişim açıdan değerlendirilmesi, çocukların gelişiminin bir süreç içerisinde sistematik bir şekilde kayıt altına alınarak takip edildiği bir aşamadır. Değerlendirmenin niteliği bakımından çocukların tüm gelişim alanlarında ilerleme göstermesi önem arz etmektedir (Brewer, 2001). Erken çocukluk döneminde, ölçme ve değerlendirme süreci çocukların doğal ortamlarında ele alınmalıdır (Işıkoğlu & Canbeldek, 2017). Okul öncesi eğitimde, çocukların gelişimleri için sonuçtan ziyade süreç önemlidir. Bu dönemde çocuklar, oyun ve etkileşim yoluyla öğrenmeyi keşfederken, deneyimler edinir ve becerilerini geliştirirler. Bu nedenle, sürecin çok yönlü olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Değerlendirme; çocukların öğrenme ve gelişimiyle ilgili sürekli olarak veri toplama ve ardından bu bilgileri düzenleyip yorumlayarak doğru kararlar alma sürecidir (Bredenkamp, 2015). Erken çocukluk dönemi değerlendirmeleri, çocukların güçlü yönlerini, zorluklarını ve ihtiyaçlarını belirlemeye yardımcı olabilir. Bu bilgilere dayanarak, çocukların eğitimine ve desteklerine yönelik kararlar alınabilir ve erken müdahaleler sağlanabilir. Snow ve Van Hemel'a (2008) göre çocukların değerlendirilmesi şu amaçlara yönelik olarak yapılması ifade edilmektedir:

- Ebeveynler ve öğretmenler, çocukların gelişim süreçlerini ve mevcut durumlarını tespit etmeli ve anlamalıdır.
- Eğitimciler, planladıkları eğitim çalışmalarını tamamladıktan sonra hedeflerine ne ölçüde ulaştıklarını değerlendirmelidir.
- Eğitim programları, çocuğun durumu ve eğitimcilerin hedeflerini göz önünde bulundurarak sürekli olarak düzenlenmeli ve güncellenmelidir.
- Eğitim ortamları, çocuğun ihtiyaçlarına göre düzenlenmeli ve uygun hale getirilmelidir.

Okul öncesi dönemde çocukların gelişimini izlemek ve değerlendirmek için farklı değerlendirme çeşitleri kullanılabilir. Bu yöntemler; formal, informal ve alternatif yöntemler olarak ifade edilmektedir (Bayhan, 2017). Formal değerlendirme yöntemleri, belirli bir yapıya ve prosedüre sahip olan, genellikle standardize edilmiş ve resmi olarak kabul edilmiş yöntemlerdir. Özel testler, anketler, gözlem formları gibi araçlar kullanılarak veriler toplanır ve belirli bir puanlama sistemi üzerinden çocuğun gelişim düzeyi, beceri seviyesi veya performansı değerlendirilir (Banta, 2003). Erken çocukluk döneminde, gelişimsel değerlendirme süreçlerinde sıklıkla kullanılan standart test araçları arasında WISC-R, AGTE, Frostig Görsel Algı Testi gibi yöntemler bulunmaktadır. Bu araçlar, çocukların gelişim düzeylerini ölçmek amacıyla yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Gelişimsel değerlendirme sürecinde işlevlerine göre sınıflandırılan formal test araçları, genellikle beş temel grupta ele alınmaktadır: gelişimsel tarama testleri, tanılayıcı testler, hazır bulunuşluk testleri, başarı testleri ve yetenek testleri (Bredenkamp, 2015). Bu sınıflandırma, değerlendirme sürecinin amacına ve odaklandığı alanlara göre gruplandırılan test türlerinin belirlenmesine olanak sağlamaktadır. Norm referanslı değerlendirmelerin çocukları değerlendirmede ve bir kategoriye ayırmada belirli bir standart sağlayarak avantaj sağlasa da bazı yetersizlikleri olduğu kabul edilmektedir (Dennis 2013). İnfomal değerlendirme yöntemleri, resmi bir yapıya

sahip olmayan, daha esnek ve spontane bir şekilde gerçekleştirilen yöntemlerdir. Gözlem, doğal yaşam ortamlarında gerçekleştirilen etkinliklere katılım, serbest oyun dönemleri gibi yöntemler kullanılarak çocukların gelişim düzeyi, ilgi alanları, beceri seviyeleri ve davranışları değerlendirilir (Banta, 2003). İnfomal değerlendirme yöntemleri, çocukların gelişim ve öğrenme süreçlerini değerlendirmek için kullanılmaktadır. Örneğin, Denver-II Gelişim Testi gibi formal bir değerlendirme aracı kullanıldığında, çocuğun aldığı puan üzerinden normlara dayalı olarak "normal gelişim düzeyinde" gibi bir sonuca ulaşılır. Buna karşın, infomal değerlendirme sürecinde, çocuğun davranışları gözlemlenerek eğitim süreci içindeki ilerlemesi belirlenir. Örneğin "akranları ile olumlu iletişim kurar" gibi çocuğun gözlemlenen davranışlarına dayalı olarak eğitsel kararlar alınmasını sağlar. Sıkça, çocuğun gelişimi, kendi performansı ekseninde değerlendirilir ve eğitim sürecindeki ilerlemesi bu gözlemlerle karşılaştırılır. Alternatif değerlendirme yöntemleri ise çocukların gelişimini çok yönlü bir şekilde değerlendirmeyi sağlar ve sadece akademik becerileri değil, aynı zamanda sosyal, duygusal, yaratıcı ve motor becerileri de dikkate alır. Bu nedenle, okul öncesi dönemde çocukların gelişimini değerlendirmek için formal, infomal ve alternatif değerlendirme yöntemlerini bir arada kullanmak daha kapsamlı ve doğru bir değerlendirme yapma imkânı sunar (Önder 2014).

Bayhan'a (2017) göre; okul öncesi dönemde yapılan bu tür değerlendirmelerden anlamlı, güvenilir ve geçerli veriler elde etmek için; değerlendirme sürecinde çocukların endişelenmemesi ve korkmaması önemlidir. Testler çocuğun neleri bildiğini veya öğrenebileceğini değerlendirmeli, başarısızlık hissi yaratmamalı ve çocuğun benlik algısını tehdit etmemelidir. Bilgi zaman içinde toplanmalı, birden fazla kaynak kullanılmalı ve çocukların farklı öğrenme stilleri gözletilmelidir. Değerlendirme süresi çocukların dikkat süresini göz önünde bulundurmalı, uygun olmayan koşullarda yapılan testler tekrarlanmalıdır. Örneklem grubu dikkatlice seçilmeli ve stresi azaltmalıdır. Bu bağlamda, okul öncesi dönem çocuklarının tanıma ve değerlendirme süreçleri, eğitimcilerin de perspektifinden incelenmesi gereken önemli bir konudur. Değerlendirme, çocuğun güçlü yönlerini tespit etmek ve bu yönleri desteklemek amacıyla öncelikli olarak kullanılmalıdır. Çocuğun gelişimi ve öğrenme süreçleri belirlendiğinde, ailelerin desteklenmesi, kaliteli programların geliştirilmesi ve ailelere yönelik hizmetlerin sunulması hedeflenmelidir (Marion, 2010).

Ancak, alan yazında, okul öncesi dönemde çocukların tanıma ve değerlendirme süreçlerine odaklanan öğretmen görüşlerini ele alan örneğin Turupcu'nun (2014) "Okul öncesi eğitimde bir değerlendirme aracı olarak gözlem: Öğretmenlerin görüşleri ve uygulamaları üzerine bir fenomenolojik durum çalışması" gibi sınırlı sayıda araştırma yer almaktadır. Bu durum, okul öncesi dönemdeki çocukların tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin öğretmen bakış açılarına yönelik eksik bir anlayışı ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, bu çalışma, okul öncesi dönem çocuklarının tanıma ve değerlendirme süreçlerini öğretmen görüşlerine dayalı olarak detaylı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma, alan yazındaki Okatan (2021) ve Topuz'un ((2016) yaptığı önceki araştırmalardan farklı bir yaklaşımla, okul öncesi öğretmenlerinin bu süreçlere yönelik deneyimlerini ve görüşlerini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Özellikle, okul öncesi öğretmenlerinin tanıma ve değerlendirme süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları belirleyerek bu alandaki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, öğretmenlerin bu süreçleri nasıl uyguladıkları, karşılaştıkları zorluklar, elde ettikleri başarılar ve sundukları öneriler gibi konular detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Bu bağlamda, çalışmanın temel problem cümlesi "Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi çocukların tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgi ve uygulama durumu nedir?" olarak belirlenmiştir. Bu genel soru etrafında odaklanan alt problemler, çalışmanın ana amacına ulaşma yolunda rehberlik edecek şekilde aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi çocukları tanıma ve değerlendirme konusundaki uygulamaları nelerdir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi çocukların tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgilerini etkileyen faktörler nelerdir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi çocukların tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgileri nasıl geliştirilebilir?

Sorularından oluşan alt problemlere yanıt aramaktadır.

Bu bağlamda, bu çalışmada okul öncesi öğretmeni olarak hali hazırda çalışmakta olan öğretmenlerin okul öncesi dönem çocukların tarama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin deneyimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki birkaç maddesi belirtilen görüşme sorularına yanıt aranmıştır:

Okul öncesi öğretmenlerine göre:

- 1- Sizce erken çocukluk döneminde bir değerlendirmeye ihtiyaç var mı? Siz hangi durumlarda çocukları değerlendirme ihtiyacı duyuyorsunuz?
- 2- Sınıfınızda değerlendirme yöntemlerinden hangilerini kullanıyorsunuz?
- 3- Kullandığınız yöntemleri hangi durumlarda uyguluyorsunuz?
- 4- Sınıfınızda bir değerlendirme yaptığınızda bu değerlendirme sonucunda iş birliğine ihtiyaç duyuyor musunuz? Duyuyorsanız hangi durumlarda kimlerle oluyor? İş birliği yapmak istediğiniz kişi ya da kurumlar size yeterli destek sunuyor mu?
- 5- Bir okul öncesi öğretmeni olarak sizin tanıma ve değerlendirme süreçleri ile ilgili hangi konularda bilgi ve becerilere ihtiyacınız var?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada da öğretmenlerin okul öncesi dönem çocuklarının tanıma ve değerlendirilme konusu ile ilgili sınıf içi tecrübelerinden yola çıkarak okul öncesi dönem çocuklarının tanıma ve değerlendirilmesi konusu ile ilgili ortak anlam ve özü keşfetmek amaçlandığı için fenomenoloji (olgu bilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, bireylerin bir olgu ya da kavram ile ilgili derinlemesine yaşadıkları tecrübelerin ortak anlamı ve özünü keşfetmeye çalışan bir desendir (Creswell, 2018).

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, çalışmanın amacına uygun olacak durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapmasına yol açar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2018). Ölçüt örnekleme yöntemi, belirlenen kriterler doğrultusunda bu kriterleri karşılayan bireylerin çalışma grubuna alınmasını sağlar (Patton, 2014). Bu bağlamda çalışmada ölçüt olarak, “Okul öncesi öğretmeni olarak İstanbul Esenyurt ilçesinde görev yapıyor olmak” olarak belirlenmiştir. Bu örneklemin tercih edilme nedenleri arasında, katılımcıların hem kolay ulaşılabilir olması hem de gönüllü olarak katılmaya istekli olmaları bulunmaktadır. Ayrıca, araştırma kapsamındaki ölçüt olan “Okul öncesi öğretmeni olarak İstanbul Esenyurt ilçesinde görev yapıyor olmak” seçimi, çalışmanın belirli bir konuda derinlemesine ve amaca uygun bir şekilde ilerlemesine olanak tanımaktadır. Bu kriterlere uyan öğretmenlerin seçilmesi, araştırmanın istenen odak noktasına daha etkili bir biçimde odaklanmasını ve ilgili soruların daha anlamlı cevaplarla yanıtlanmasını sağlamaktadır. Bu nedenlerle, ölçüt örnekleme yöntemi, araştırmanın hedeflerine uygun katılımcıları seçmek ve çalışmanın derinlemesine ve nitel bir perspektiften incelenmesini sağlamak için tercih edilmiştir. Bu kapsamda İstanbul Esenyurt ilçesinde çalışıyor olmak kriterine uyan 13 öğretmen bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Etik kurallara dikkat etmek açısından öğretmenlerin isimleri gizli tutularak öğretmenlere kod isimler (Ö1, Ö2 vb.) verilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Bilgileri.

Demografik Bilgiler		f
Cinsiyet	Erkek	3
	Kadın	10
Yaş	18-24	4
	25-34	7
	35-44	2
Eğitim Durumu	Lise	0
	Önlisans	0
	Lisans	12

	Yüksek Lisans	1
Mesleki Deneyim	0-1	9
	2-4	3
	5-10	0
	11-15	0
	15+	1
Ortalama Öğrenci Sayısı	0-5	0
	6-10	1
	11-15	2
	16-20	4
	21-25	2
	26+	4
Lisans Eğitiminde Tanıma ve Değerlendirme Dersi Alma Durumu	Almış	3
	Almamış	10

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin 10'u kadın 3'ü erkektir. 18-24 yaş arasında 4, 25-34 yaş arasında 7, 35-44 yaş arasında 2 öğretmen vardır. Öğretmenlerin eğitim durumlarına bakıldığında 12 öğretmen lisans derecesine, 1 öğretmen yüksek lisans derecesine sahiptir. Öğretmenlerden 9'u mesleğinin 1. Yılında, 3'ü 2-4 yıllarında, 1 tanesi 15. Yılımı doldurmuş olduğu görülmektedir. Sınıflarındaki ortalama öğrenci sayısını 6-10 arasında olduğunu belirten 1, 11-15 arasında olduğunu belirten 2, 16-20 arasında olduğunu belirten 4, 21-25 arasında olduğunu belirten 2, 26'dan daha fazla öğrenci olduğunu belirten 4 öğretmen bulunmaktadır. Öğretmenlerden 3'ü üniversite eğitiminde okul öncesi dönemde çocuğu tanıma ile ilgili olarak “Gelişimsel Değerlendirme” adı altında bir ders aldığını, 10'u almadığını belirtmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmada veri toplamak amacıyla öncelikle ilgili alan yazın taranmış ve Tunçeli ve Zembat'ın (2017) yaptığı “Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi” adlı araştırma incelenmiştir. Daha sonra araştırmacılar öğretmenlere yöneltilmek üzere 13 sorudan oluşan bir yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturmuştur. Sonrasında araştırmacılar tarafından okul öncesi eğitim alanındaki iki uzmanın görüşlerine başvurularak uzmanların belirttiği sorulara, katılımcıların benzer cevaplar verilebileceği dönütü sonrasında ilgili sorular birleştirilerek 11 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Oluşturulan form, iki uzmana tekrar değerlendirmeleri için gönderilerek gelen dönütler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. 5 Haziran'da pilot görüşmeler yapılmıştır. Belirtildiği üzere yapılan pilot görüşmelerde herhangi bir aksaklık yaşanmamıştır. Sorular özenle öğretmenlere yöneltilmiş ve alınan cevaplar sistematik bir şekilde kaydedilmiştir. Bu pilot görüşmeler kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun etkililiğini ve anlaşılabilirliğini kontrol etmek için düzenlenmiştir. Daha sonra asıl görüşmeler 6 Haziran – 16 Haziran 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, bireylerin belli olay veya durumlarla ilgili düşünceleri arasındaki ortak ve farklı noktaları belirleyerek karşılaştırmalar yapmaya imkân sağlayan veri toplama aracıdır (Creswell, 2018). Bu çalışmada öğretmenlerin okul öncesi eğitim alan çocukların tarama ve değerlendirme süreçleri hakkındaki deneyimleri alınacağı için bu teknik kullanılmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

İstanbul Esenyurt ilçesinde Okul Öncesi Eğitimi öğretmenleri ile yüz yüze görüşmeler yapılarak öğretmenlere araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden okul öncesi eğitim alanında hali hazırda çalışmakta olan 13 öğretmen ile uygun oldukları zamanlar sorularak görüşme tarihleri belirlenmiştir. Verilerin derinlemesine elde edilmesi amacıyla öncelikle 9 öğretmen ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Mesai saatlerinden dolayı vakit ayıramayan 4 öğretmen ile çevrimiçi görüşme şeklinde yapılmıştır. Görüşmeler, her öğretmen ile yaklaşık 10-25 dakika sürmüştür. Öğretmenlerden izin alınarak görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Yapılan görüşmelere ait veriler, araştırmacılar tarafından yazılı belgelere dönüştürülmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi, elde edilen bilgilerin sistematik olarak incelenerek anlamlandırılmasıdır. İçerik analizi, 'verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması' şeklinde dört aşamadan oluşur (Yıldırım & Şimşek, 2011). Araştırmada elde edilen veriler, iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenerek içerik analizi yapılmıştır. Kodlar dahilinde ana temalar, alt temalar ve kategoriler oluşturulmuştur. Daha sonra araştırmacılar tarafından ayrı ayrı üretilen kodlar, kategoriler ve temalar karşılaştırılarak netleştirilmiştir. Araştırmacılar arasındaki güvenilirliği hesaplamak amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirdiği "Güvenirlilik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı" formülü kullanılmıştır. Elde edilen sonuca göre, araştırmacılar arasında uyum yüzdesi 83 bulunmuştur ve güvenirlilik 0,83 çıkmıştır.

Elde edilen bulgular tablolaştırılarak sunulmuştur. Bulgular tablolaştırılırken kodlar frekans şeklinde belirtilmiştir. Katılımcıların görüşme formları Ö1, Ö2, Ö3... olarak belirtilmiştir. Belirlenen kategorilere ait cümlelere doğrudan alıntı şeklinde yer verilerek çalışmanın iç güvenirliliği ve geçerliliği artırılmıştır. Araştırmanın iç geçerliliğini arttırmak için uzman incelemesine başvurulmuştur ve katılımcılardan izin alınarak görüşmeler kayıt cihazları ile kaydedilmiştir. Bu sayede veri kaybı önlenmiştir. Dış geçerliliğini arttırmak için ise araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır ve Bulgular, Tartışma ve Sonuç bölümlerinin birbiriyle uyumlu olması ile dış güvenirlilik desteklenmiştir.

2.6. Etik

Bu çalışmada katılımcıları ilgilendiren tüm konularda güvence sağlamak için çeşitli etik hususlar göz önünde bulundurulmuştur. Öncelikle araştırma şablonu oluşturulduktan sonra araştırmacıların bağlı oldukları İstanbul Okan Üniversitesi etik kurulundan 12.04.2023 tarihli ve 165 sayılı onay alınmış, daha sonra Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğretmenlerle görüşmeler yapabilmek için ilgili bakanlıktan da anket ve araştırma izni almak için dilekçe yazılmıştır. İSTANBUL VALİLİĞİ İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 05.06.2023 tarihli E-59090411-44-77559743 sayılı onayı sonrasında araştırmanın amacı bağlamında katılımcılara ulaşılmaya çalışılmış ve gönüllü olan öğretmenlerle araştırma konusuyla, amacıyla ilgili detaylı bilgiler ve olası çıkabilecek sorular iletilmiştir. Katılımcıların kimlik bilgilerinin ve görüşmeler sırasında söylediklerinin gizli tutulacağı, gerçek isim yerine takma ad kullanılacağı bilgisi katılımcılara aktarılmış ve kendilerinde yazılı/ımsalı rıza onam formu sunularak, istedikleri anda mazeret belirtmeksizin araştırmadan ayrılacakları bilgisi verilmiştir. Görüşmeler esnasında ses kaydı yapılacağına dair katılımcılara bilgilendirme yapılmış ve onam formu sunularak imza altına alınmıştır.

3. BULGULAR

Okul öncesi dönem çocuklarının tanıma ve değerlendirme süreçleri, çocukların sosyal ve duygusal, motor, bilişsel, dil gelişimi ve özbakım becerileri alanlarındaki yeteneklerini değerlendirerek gelişim potansiyellerini belirlemeyi amaçlamaktadır (MEB, 2013). Bu süreçler, çocukların gelişimini izlemek, öğrenme ihtiyaçlarını tanımlamak ve gerektiğinde erken müdahale sağlamak amacıyla kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, bu nitel araştırma, okul öncesi dönem çocuklarının tarama ve değerlendirme süreçlerini detaylı bir şekilde incelemeyi ve öğretmenlerin bu süreçlere yönelik deneyimlerini ve görüşlerini anlamayı amaçlamaktadır. Araştırmanın bulguları, öğretmenlerin bu süreçlere ilişkin deneyimleri ve görüşleri çerçevesinde sunularak, okul öncesi dönem çocuklarının gelişimine yönelik etkili pedagojik stratejilerin belirlenmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Tablo 2. Erken Çocukluk Döneminde Değerlendirme İhtiyacı Görüşleri.

Öğretmen Görüşleri	f
Erken çocukluk döneminde değerlendirme ihtiyacı olduğunu belirtenler	13
Erken çocukluk döneminde değerlendirmeye ihtiyaç olmadığını belirtenler	0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı (f=13) erken çocukluk döneminde değerlendirmeye ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Aşağıda örnek alıntılar yer almaktadır:

“Erken çocukluk dönemi bireyin özellikle gelişim açısından en değerli olan dönemlerinden biri olduğundan bu dönemde bir değerlendirmeyi mutlak ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Çünkü sınıf içerisinde özellikle kalabalık olduğumuzda çocuklarda fark edilmeyen bazı öğrenme güçlükleri, öğrenme eksiklikleri gibi durumlarda erken değerlendirme ile bunları anlayabiliyor, çocukları erken müdahalede bulunabiliyoruz. Özellikle sınıf içerisinde etkinlik sırasında bizleri anlamakta güçlük çeken ya da kuralları benimsemekte zorluk çeken çocukları değerlendirmesine ihtiyaç duyduğumu hissediyoruz ve bu alanda spesifik şekilde yönlendirmeler yapıyoruz.” (Ö7)

“Erken çocukluk döneminde çocukları tanımak için, ihtiyaçlarını gelişim seviyelerine tespit etmek ve sürece yön vermek için değerlendirme gereklidir. Çocukların yeteneklerini fark etmek için sürece yön vermek için değerlendirme yöntemlerine ihtiyaç duyuyorum.” (Ö9)

Tablo 3. Ortak Anahtar Kelimeler.

Tema	Kodlar	f
Değerlendirme Tanımında Kullanılan Ortak Anahtar Kelimeler	Değerlendirme	10
	Gelişim	7
	Bütünsel	5
	Süreç	3
	Beceri	2

Katılımcıların soru 2'ye verdiği yanıtlar incelendiğinde öğretmenlerin okul öncesi eğitimde değerlendirmeyi tanımlarken kullandıkları ortak kelimeler kodlar halinde belirtilmiştir. Buna göre, Tablo 3 incelendiğinde öğretmenler on kez Değerlendirme, yedi kez Gelişim, beş kez Bütünsel, üç kez Süreç, iki kez Beceri anahtar kelimelerini ortak olarak kullanmıştır. Ayrıca çocuğun gelişim alanlarını değerlendirmenin, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmanın, çocuğun kendini tanıma ve farkındalık geliştirme süreci olduğunu vurgulamışlardır. Örnek alıntılar aşağıda yer almaktadır:

“...Bütünsel olarak tüm gelişim alanlarında gelişiminin izlenmesi olarak tanımlayabilirim.” (Ö11)

“...Öğrencilerin gelişim seviyelerine, öğrenme düzeylerine çalışmalarına çeşitli bilgi toplama yöntemlerini kullanarak değerlendirme, ını değerlendirildiği uygulamalardır.” (Ö9)

Tablo 4. Okul Öncesi Değerlendirme Yöntemleri: Ortak Özellikler.

Kodlar	f
Çocuğun bireysel gelişimini değerlendirme	13
Gözlem temelli olma	13
Çocuğun ilgi, yetenek ve tercihlerini dikkate alma	13
İlerlemeyi takip etme	13
Çoklu veri toplama araçlarının kullanımı	11

Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunun (f=11) okul öncesi eğitimde çocukların gelişimini değerlendirmek için portfolyo vb. çoklu veri toplama araçları kullandığı görülmüştür. Tüm öğretmenler (f=13), değerlendirme yöntemlerinde çocuğun bireysel gelişiminin değerlendirildiğini, gözleme dayandığını, çocukların ilgi, yetenek ve tercihlerinin dikkate alındığını, çocuğun gelişimindeki ilerlemenin takip edildiğini ifade ettikleri görülmektedir. Örnek alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“Bizim bölümden ötürü gözleme dayalı teknikleri ele alabiliriz, şöyle ki yaptığı resimlerden oluşturduğu ürünlerden portfolyosunu ele aldığımızda çocuğun kendini ifade edişinden yola çıkarak birçok şeyini çocuğun değerlendirmesi, o şekilde yorumlayabiliyoruz.” (Ö2)

“Şöyle söyleyebilirim, bu konu hakkında değerlendirme yöntemleri olarak bizlerin gözlem raporları var, bunlar olabilir. Onun dışında drama yöntemi olsun, resim yaptırıp çocukla resim üzerine konuşma olsun, oyunla olsun, bu tür değerlendirme yöntemleri okul öncesinde sık sık kullandığımız yöntemler.” (Ö8)

Tablo 5. Öğretmenlerin Kullandıkları Değerlendirme Yöntemleri.

Tema	Kodlar	f
Okul öncesi öğretmenlerin sınıflarında kullandıkları	Gözlem	11
	Portfolyo	10
	Serbest oyun	9
	Anekdot, vaka kaydı, not alma	9

değerlendirme yöntemleri	Aile ile görüşme/Ev ziyareti/Veliden mektup	8
	Çocukla iletişim, sohbet, görüşme	3
	Drama	1
	Resim yaptırma	1
	Anket, soru-cevap	0
	Hikâye tamamlama	0
	Çocuğu Tanıma formu/Aile bilgilendirme Formu	0
	Arzu listesi	0

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin 11'i değerlendirme yöntemi olarak gözlem yolunu, 10'u gelişim gözlem formu ya da portfolyoyu, 9'u çocukla oyun oynayarak tanımayı, 9'u anekdot ve vaka kaydını, 8'i aile ile görüşme veya veli ziyareti yapmayı, 3'ü çocukla gelişimi hakkında beraber sohbet etmeyi, 1'i dramayı değerlendirme yapmak için sınıflarında kullanmakta olduklarını ifade etmiştir. Ancak öğretmenlerden hiçbiri çocuğu tanıma formu/aile bilgilendirme formu, anket, soru-cevap, hikâye tamamlama, arzu listesi yöntemlerini kullandığını belirtmemiştir. Örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Sınıfımızda portfolyoyu kullanıyoruz.” (Ö1)

“...Portfolyolar var, bunun dışında drama etkinliğimiz olursa drama etkinliğinde ya da resim sanat etkinliği kısmında resim yaptırıp da yöntemleri kullanabiliyoruz rahatça.” (Ö8)

“...Gelişim raporu örneklerini kullanıyoruz. Ayriyeten gelişim gözlem formu var, anekdot formu var...” (Ö4)

Tablo 6. Değerlendirme Yöntemlerinin Kullanım Sıklıkları.

Tema	Kodlar	Her Zaman f	Olumlu veya Olumsuz Gelişmelerde f
Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında kullandıkları değerlendirme yöntemlerini kullanma durumları	Gözlem	11	0
	Oyun	9	0
	Anekdot, vaka kaydı, not alma	0	9
	Aile ile görüşme/Ev ziyareti	5	3
	Ön kayıt bilgileri, Gelişim gözlem formu, Portfolyo	10	0
	Serbest Etkinlikler	4	0
	Drama	1	0
	Resim yaptırma	1	0

Tablo 6 incelendiğinde, gözlem, oyun, ön kayıt bilgileri, gelişim gözlem formu, portfolyo, serbest etkinlikler, drama, resim yaptırma yöntemlerini kullanan öğretmenler bu yöntemleri sınıflarında tüm dönem boyunca sürekli olarak kullandığını belirtmişlerdir. Aile ile görüşme veya ev ziyaretlerini her zaman yaptığını belirten öğretmen sayısı beş, sadece olumlu veya olumsuz önemli gelişmelerde yaptığını belirten öğretmen sayısı ise üçtür. Bütün öğretmenler anekdot, vaka kaydı, not alma yöntemlerini ise yalnızca olumlu veya olumsuz önemli bir gelişme olduğunda kullandığını belirtmişlerdir.

Tablo 7. İş Birliği Yapılan Kurumlar ve İş Birliği Gerektiren Durumlar.

Tema	Kodlar	f	Tema	Kodlar	f
İş Birliği Kurulan Kişi ya da Kurumlar	Aile-Veli	12	İş Birliği Gerektiren Durumlar	Gelişimsel gerilik veya bozukluk şüphesi durumunda	9
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni	10		Davranışsal gerilik veya bozukluk şüphesi durumunda	7
	Zümre öğretmen-Meslektaş	8		Olumlu bir durumda	1
	Rehberlik Araştırma Merkezi	4		Okula uyum problemi yaşandığında	1
	Okul/Kurum idaresi	4		Çocukta özel bir yetenek görülmesi durumunda	1
Bilim ve Sanat Eğitim Merkezi	1	Süreç boyunca / sürekli olarak	2		

Tablo 7'deki verilere göre, öğretmenlerin iletişim ve iş birliği için farklı kişi ve kurumlarla temas kurdukları görülmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin 12'si aile-veli ile, 10'u rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmeni ile, 8'i zümre öğretmeni veya meslektaşı ile, 4'ü rehberlik ve araştırma merkezi ve okul/kurum idaresi ile ve 1'i bilim ve sanat eğitim merkezi ile iletişime geçtiklerini belirtmişlerdir. Bu iletişimlerde fikir alışverişi yapıldığı ve yardım alındığı ifade edilmektedir.

Öğretmenler, iletişim kurdukları kişi ve kurumlar ile iş birliği yaptığı çeşitli durumları paylaşmışlardır. Bu durumlar arasında, dokuz kez gelişimsel bir gerilik veya bozukluk olması şüphesi, yedi kez davranışsal bir gerilik veya bozukluk olması şüphesi, bir kez olumlu bir durum olması, bir kez okula uyum problemi yaşanması ve bir kez çocukta özel bir yetenek görülmesi yer almaktadır. Süreç boyunca paydaşlar ile sürekli olarak iş birliği yaptığını belirten iki öğretmen vardır.

Ayrıca, öğretmenlerden bazıları iş birliği yaptıkları kişi ve kurumlardan yeterli destek aldıklarını belirtirken, bazıları ise kısmi destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Destek aldıklarını belirten öğretmenlerin sayısı dört iken, bazen aileden yeterli destek aldıklarını ancak okuldaki PDR öğretmeninden yeterli destek alamadıklarını veya PDR öğretmenlerinden yeterli destek aldıkları zaman bazı velilerin yeterli destek alamadığını ve iletişimi sağlamadıklarını ifade ederek kısmi destek aldıklarını belirten öğretmenlerin sayısı da dört olarak belirtilebilir. Örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“...Rehberlik yani tıkanıyor yani rehberlik yorum yapamıyor veli gelmediği için görüş alamıyorum dönüş alamıyor.” (Ö12)

“...Aynı zamanda okulumuzdaki rehberlik servisi ile iş birliği içerisine girerek çocukların bazı durumlarda Güzel durumlarında onlarla bireysel görüşmek sağlamasını ya da benim o durumlara karşı neler yapmam gerektiği ile ilgili beni bilgilendirmesi aydınlatmasını şu ana kadar çalıştığım kurumlarda bu desteği aldım.” (Ö7)

Tablo 8. Öğretmenler Tarafından Kullanılan Gözlem Yöntemleri.

Tema	Yapılandırılmış Gözlemler	f	Yapılandırılmamış Gözlemler	f
Öğretmenlerin sınıflarında kullandıkları gözlem yöntemleri.	Anekdot kaydı	11	Serbest gözlem	10
	Kontrol listesi	10		
	Gelişim gözlem formu	9		
	Portfolyo	5		
	Sistemik oyun gözlem formu	0		

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerin sınıflarında en az iki gözlem tekniği kullandığı ifade edilebilir. Tabloya göre öğretmenler daha çok yapılandırılmış gözlem tekniklerini kullanmaktadırlar. Öğretmenlerden 10'u serbest gözlem yöntemi kullandığını ifade etmiştir. Yapılandırılmamış gözlemlerden Anekdot kaydı 11, Kontrol listesi 10, Gelişim gözlem formu 9, Portfolyo 5 öğretmen tarafından kullanıldığı görülmektedir. Sistemik oyun gözlem formu ise hiçbir öğretmen tarafından kullanılmadığı görülmektedir.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde tarama yöntem ve teknikleri hakkında detaylı bir bilgiye sahip olmadıklarını ifade ettiklerini görüyoruz. Öğretmenlerden birkaçı “gelişim” hakkında olduğunu ifade ederek bilgilerinin yüzeysel olduğunu söylemişlerdir. Örnek alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

“Tarama yöntemleri hakkında aslında çok bir bilgiye sahip değilim bununla ilgili de işimiz olmadığı için...” (Ö1)

“...Çocuğun tüm gelişim alanlarını değerlendirmek için kullanılan bir yöntem olduğunu biliyorum ama isim olarak biliyorum detayları hakkında bir bilgiye sahip değilim...” (Ö3)

“Çocuğun gelişimini izlemek için yapılan değerlendirmelerdi galiba ama tam bu konu hakkında bir fikrim yok.” (Ö8)

Tablo 9. Öğretmenlerin Bildikleri Gelişim İzleme ve Tarama Testleri.

Gelişim İzleme ve Tarama Testleri	f
Denver II Gelişim Testi	11
GEÇDA (Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı)	4
AGTE (Ankara Gelişim Tarama Envanteri)	2
Bilgi yok	2
Gessel Gelişim Figürleri Testi	1
WISC-R Zekâ Testi	1
Bayley (Bebekler İçin Zekâ Testi)	1
Stanford Binet Zekâ Testi	1
Portage Gelişim Ölçeği	1
D2 Dikkat Testi	1

Tablo 9 incelendiğinde öğretmenlerin 11’i Denver II Gelişim Testini, 4’ü Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracını, 2’si Ankara Gelişim Tarama Envanterlerinin isimlerini daha önceden bildiklerini belirtmişlerdir. D2 Dikkat Testi, Gessel Gelişim Figürleri Testi, WISC-R Zekâ Testi, Bayley Bebekler İçin Zekâ Testi, Stanford Binet Zekâ Testi ve Portage Gelişim Ölçeklerini daha önce bilen sadece 1’er öğretmen bulunmaktadır. Ayrıca 2 öğretmen ise daha önce adını duyduğu herhangi bir gelişim testi olmadığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde bütün öğretmenlerin tarama ve değerlendirme süreçleri ile bilgi ve beceri ihtiyaçları olduklarını söyledikleri görülmektedir. Öğretmenlerden 3’ü tarama ve değerlendirme testleri ile ilgili olarak kendilerinin daha çok ön bilgi/ bilgi sahibi olma ihtiyacı duyduğunu ifade etmiştir. 10’u ise bilgi sahibi olmanın yetersiz kalacağını ifade ederek bu gelişim testlerinin uygulama/kullanma becerisi ve sertifikasına sahip olma ihtiyaçlarının olduğunu ifade etmiştir. Örnek alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“...Birçok test var bunları en ince ayrıntılarına kadar vermeleri gerekiyor...” (Ö12)

“...Bu tarama testleri açısından bilgi açısından kendimizi geliştirmemiz gerektiğini düşünüyorum...” (Ö11)

“...Bu testin uygulanmasının bizlere verilmesine uygulama sertifikalarını okulda bizlere kazandırılmasını istiyorum.” (Ö4)

Tablo 10. Ders Formatının Şekli Üzerine Öğretmenlerin Görüşleri.

Ders Formatları	f
Staj dönemlerinde öğrencilere tarama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin uygulamalı eğitim verilmeli.	7
Lisans eğitiminde tarama ve değerlendirme konularına özel bir ders veya modül ayrılmalı.	5
Lisans eğitiminde tarama ve değerlendirme konularına özel bir seçmeli ders veya modül ayrılmalı.	1
Herhangi bir özel eğitim verilmesine gerek yoktur.	0

Tablo 10’da öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde, 7’si staj dönemlerinde öğrencilerin tarama ve değerlendirme süreçlerine ilişkin uygulamalı eğitim verilmesi gerektiğini, öğretmenlerin 5’i Lisans eğitiminde tarama ve değerlendirme konularına özel bir ders veya modül ayrılması gerektiğini 1’i Lisans eğitiminde tarama ve değerlendirme konularına özel seçmeli ders veya modül ayrılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ders olarak özel bir eğitim verilmesinin gerek olmadığını ifade eden hiçbir öğretmen olmamıştır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi çocukların tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgi düzeylerini ve bu süreçlerle ilgili mevcut uygulamalarını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, okul öncesi öğretmenlerinin tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgi düzeylerinin çeşitlilik gösterdiğini göstermektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin tanıma ve değerlendirme konusundaki uygulamaları, araştırmada incelenen öğretmenler arasında farklılık göstermiştir. Bazı öğretmenler, çocukların bireysel gelişimlerini izlemek ve sadece gerektiğinde müdahale etmek için çeşitli araçlar ve yöntemler kullandığı görülmektedir. Berk (2013) tarafından vurgulandığı gibi, gelişim çocuğun dinamik ve karmaşık bir süreç içinde birçok faktörden etkilendiği bir gerçekliği içermektedir. Bu bağlamda, okul öncesi eğitimde gerçekçi bir değerlendirme sağlamak adına çeşitli değerlendirme yöntemlerinin kullanılması gerekliliği, daha önce Mindes (2003) tarafından da dile getirilmiştir.

Ancak, bazı öğretmenler, tanıma ve değerlendirme süreçlerini yeterince uygulamadıklarını ya da bunları sınırlı bir şekilde kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, potansiyel olarak çocukların gelişimini tam olarak anlamak ve ihtiyaçlarına uygun müdahalelerde bulunma fırsatlarını sınırlayabilir. Bu noktada, öğretmenler arasındaki bu farklılıkların nedenleri ve çözüm önerileri üzerine derinlemesine bir değerlendirme yapmak önemlidir.

Bu farklılıkların ana nedeninin sınıftaki çocuk sayısının fazla olması olarak görülmektedir. Bununla birlikte, bu farklılıklar öğretmenlerin eğitim geçmişleri, deneyimleri ve mesleki gelişimleri gibi diğer çeşitli iç faktörlerden de kaynaklanabilir. Okul öncesi eğitimde öğretmenlerin çocukları yeterince gözlemlememesi çeşitli olumsuz sonuçlara yol açabilir. Çocukların akademik başarısının etkilenmesi, bireyselleştirilmiş öğrenme fırsatlarının azalması, eksik geri bildirim sağlanması, özel eğitim ihtiyaçlarının gözden kaçması ve sosyal beceri gelişiminde zorluklar bu sonuçlar arasında sayılabilir. Bu nedenle, öğretmenlerin okul öncesi sınıflarında çocukları etkili bir şekilde gözlemlemeleri ve her çocuğun bireysel ihtiyaçlarına odaklanmaları son derece önemlidir.

Zaman kısıtlamaları, bürokratik süreçler, veli beklentileri ve sınıftaki çocuk sayısının fazla olması gibi dışsal faktörlerin de öğretmenlerin tarama ve değerlendirme süreçlerine yönelik uyguladığı yöntem ve teknikleri etkileyebileceği görülmüştür. Sınıftaki çocuk sayısının fazla olduğunu belirten öğretmenler genellikle formal değerlendirme yöntemlerini uygulamak için zaman bulamadığını veya bu tür değerlendirme formlarını her bir çocuk için doldurmanın zor olması gibi nedenlerden dolayı bu tip değerlendirmeleri uygulamadıklarını ifade etmişlerdir. Okul öncesi dönemde sistemli bir tanıma ve değerlendirme yapılamaması ile ilgili çeşitli sorunlar vardır. Bu sorunların başlıca nedenleri olarak okul öncesinde tanıma ve değerlendirme yöntemleri ile ilgili yeterli kaynağın bulunmaması, üniversite eğitimi içerisinde alınan tanıma ve değerlendirme derslerinde okul öncesine yönelik çalışmaların sınırlı olarak yapılması veya hiç yapılmaması Varol (2012) tarafından daha önce ifade edilmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin yetersiz gözlem yapması, doğru değerlendirmeler üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Kılınç & Çakan'ın (2019) yaptığı araştırmalarında okul öncesi öğretmenlerinin %10'u gelişim gözlem formu doldurmanın fazla zaman aldığını, %5'i gelişim gözlem formunun ayrıntılı olmasının, tüm gelişim alanlarına yönelik gözlem yapma ve gelişim özelliğini belirtme konusunda zorluklarla karşılaştıklarını, %5'i ders esnasında çocukları tek tek gözlemlemenin ve gözlemlerini gelişim gözlem formuna kaydetmenin problem olduğunu belirttiklerini bulmuşlardır. Öğrenci gelişiminin tam olarak anlaşılabilmesi, eğitim programının uygun şekilde düzenlenememesi, yanlış destekleme ve yönlendirme, adil değerlendirme sağlanamaması ve özel ihtiyaçları olan öğrencilerin gözden kaçması gibi sonuçlar ortaya çıkabilir. Bu nedenle, öğretmenlerin okul öncesi sınıflarında yeterli gözlem yapmaları ve çocukların bireysel ihtiyaçlarına odaklanmaları büyük önem taşır. Doğru gözlem ve değerlendirme süreçleri, çocukların potansiyellerini tam anlamıyla ortaya çıkarabilmeleri ve sağlıklı bir akademik gelişim sergileyebilmeleri için temel bir adımdır.

Araştırmada tanıma ve değerlendirme süreçlerinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için aile-okul öncesi öğretmeni-rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmeninin birbirleriyle sürekli olarak iş birliği ve iletişim halinde olması gerekliliği katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Bu nedenle, doğru bir değerlendirme yapabilmek için, aile ile sürekli iletişim halinde olunması, çocuğun gelişimi hakkında bilgi paylaşımı yapılarak, gözlem ve verilerin yanlış yorumlanması ile alınacak kararların çocuğun zarar görmesinin engellenmesi gerektiği ifade edilmektedir (Slentz, 2008). Bunun yanı sıra, bazı okullarda rehber öğretmenin hiç olmadığı, bazı okullarda ise okul öncesi çocuklarıyla ilgili bir problem durumu olmadığı sürece rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenlerinin okul öncesi öğretmenlerine yardımcı olmadığı ifade edilmiştir. Ancak, okul öncesinde çocuğun gelişiminin değerlendirilmesinde aile-okul öncesi öğretmeni-rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmeni iş birliği büyük önem taşır. Bu iş birliği, çocuğun bireysel gelişiminin tam olarak anlaşılmasını sağlar ve eğitim programının kişiselleştirilmesini mümkün kılar. Ayrıca, sorunların erken tespit edilmesi ve müdahale edilmesini kolaylaştırarak çocuğun gereksinimlerine uygun destek sağlanmasını sağlar.

Aile-okul öncesi öğretmeni-rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmeni iş birliği aynı zamanda ailelere destek sağlar. Aileler, çocuklarıyla ilgili bilgilendirilir ve yönlendirilirken, eğitim sürecine aktif bir şekilde katılım sağlamaları teşvik edilir. Bu da çocuğun başarılı olması ve ihtiyaçlarının karşılanması için önemlidir. Bu iş birliği sayesinde, çocuğun gelişimine etkili bir şekilde odaklanılır ve potansiyeli tam anlamıyla ortaya çıkarılır. Ayrıca, çocuğun sosyal, duygusal ve akademik alanlarda sağlıklı bir gelişim sergilemesi desteklenir. Sonuç olarak, aile-

okul öncesi öğretmeni-rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmeni iş birliği, okul öncesinde çocuğun gelişiminin değerlendirilmesinde hayati bir rol oynar. Bu iş birliği, çocuğun ihtiyaçlarına uygun eğitim programları oluşturulmasını, sorunların erken tespit edilmesini ve ailelerin desteklenmesini sağlar. Bu şekilde, çocuklar en iyi şekilde desteklenerek potansiyellerini tam anlamıyla ortaya koyabilir ve sağlıklı bir şekilde gelişebilirler.

Sonuç olarak, bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerin tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgi düzeylerinin önemli bir konu olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmanın bulguları öğretmenler arasında farklılık gösteren bilgi düzeyleri olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumun öğretmenlerin mesleki deneyimleri, eğitimleri ve diğer etkileyici faktörlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin çocukları tanıma ve değerlendirme için uyguladığı yöntem ve tekniklerin sınırlılık göstermesi öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin az, sınıf mevcutlarının ise fazla olmasından kaynaklandığı görülmektedir. Bu araştırma sonuçlarına dayanarak gelecekte yapılacak olan benzer çalışmaların da önerilmesi önemlidir. Bu çalışmalar okul öncesi öğretmenlerinin tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgi düzeyini daha detaylı olarak inceleyebilir veya belirli faktörlerin bu bilgi düzeyini nasıl etkilediğini daha kapsamlı bir şekilde araştırabilir. Bu şekilde bu alanda yapılan araştırmaların sayısı artabilir ve okul öncesi eğitimde tarama ve değerlendirme süreçlerinin iyileştirilmesi için daha fazla bilgi sağlanabilir.

4.1. Öneriler

Bu çalışmanın bulguları, okul öncesi dönem çocuklarının tanıma ve değerlendirme süreçlerini geliştirmek için politika yapıcılar, eğitim yöneticileri, okul öncesi öğretmenleri ve diğer paydaşlar için önemli bilgiler sağlayabilir. Ayrıca, okul öncesi dönemde çocukların tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin daha fazla araştırma yapılmasının gerekliliğini vurgulayabilir ve bu alanda çalışmalar yapmak isteyen araştırmacılara yol gösterebilir.

Bu bağlamda, okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi çocukların tanıma ve değerlendirme süreçlerine ilişkin bilgilerini uygulama becerilerini geliştirmek ve çocuğun üstün yararı için paydaşların iş birliğini arttırmak amacıyla aşağıdaki öneriler oluşturulmuştur:

- Okul öncesi öğretmen adaylarına lisans eğitiminde tanıma ve değerlendirme yöntemleri ile ilgili olarak özel bir uygulamalı bir ders müfredata konulabilir.
- Halihazırda okul öncesi öğretmeni olarak çalışan öğretmenlere tanıma ve değerlendirme süreçleri ile ilgili olarak hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- Okul öncesi öğretmenlerin yeterli gözlem ve değerlendirme yapmasını engelleyen kalabalık sınıfların mevcutları azaltılarak öğretmen başına düşen çocuk sayıları ulusal veya uluslararası referanslara uygun şekilde örneğin EURDICE (2015) ortalamalarına göre olması sağlanabilir.
- Anaokulu, anasınıfı gibi okul öncesi eğitim veren kurumlarda yeterli sayıda rehberlik ve psikolojik danışman olması sağlanabilir.

BEYAN

“Öğretmen Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tanıma ve Değerlendirme Süreçlerinin İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma” isimli makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Bayhan, P. (2017). *Gelişimsel Değerlendirme*. Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü Doktora Dersi basılmamış ders notları.
- Banta, T. W. (2003). *Portfolio assessment: uses, cases, scoring and impact*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Berk, L. E. (2013). *Bebekler ve çocuklar: Doğum öncesinden orta çocukluğa*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Brewer, J. A. (2001). *Introduction to early childhood education preschool through primary grades*. United States of America: Allyn & Bacon.
- Bredenkamp, S. (2015). *Erken Çocukluk Eğitiminde Etkili Uygulamalar*. Hatice Zeynep İnan & Taşkın İnan. (ss. 343-345). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Kılıç, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri - Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* M. Bütün & S. B. Demir. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Dennis, L. R., Rueter, J. A., & Simpson, C. G. (2013). Authentic assessment: Establishing a clear foundation for instructional practices. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 57(4), 189-195. doi: 10.1080/1045988x.2012.681715
- Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı, Motiejunaite, A., Delhaxhe, A., *Avrupa'da erken çocukluk eğitimi ve bakım sistemleri – Ulusal bilgi formları 2014/15*, Yayın Ofisi, 2015
<https://data.europa.eu/doi/10.2797/48986>
- Işıkoğlu Erdoğan, N. & Canbeldek, M. (2017). Erken Çocukluk Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1306-1327.
- Kan, Ü. D. (2007). Okul Öncesi Eğitimde Değerlendirme Aracı Olarak Portföy. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, (1).
- Kılınç, F. G., & Çakan, M. (2019, 11 01). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerini Kullanırken Karşılaştıkları Güçlükler. *Uluslararası Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Sempozyumu*, İzmir.
- Marion, M. (2010). *Introduction to early childhood education: A developmental perspective*. New Jersey: Pearson.
- Mindes, G. (2003). *Assessing young children*. NJ: Merrill Prentice Hall.
- Okatan, Ö., & Tagay, Ö. (2021). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme Yöntemi Olarak Oyuna İlişkin Görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 2140-2164.
- Önder, A. (2014). *Otantik değerlendirme aracı olarak drama*. A. Önder (Ed.), Okul Öncesi Çocukları Değerlendirme ve Tanıma Teknikleri (s. 162-176). Ankara: Pegem.
- Slentz, K. L. (2008). *Assessment in early childhood*. K. L. Slentz, D. M. Early, & M. McKenna, A guide to assessment in early childhood: Infancy to age eight (ss. 11-67).
- Snow, C. E., & Van Hemel, S. B. (2008). *Early Childhood Assessment: Why, What and How*. 15-43. Washington: The National Academies Press.
- UNICEF (2003). *The State Of The World's Children 2003*.
<https://www.unicef.org/sowc03/contents/pdf/SOWC03-eng.pdf>.

- Topuz, G. Y. (2016). *Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocukları tanıma ve değerlendirme amaçlı yapılan çalışmalara ilişkin görüşleri*. [Doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Tunçeli, H. İ., & Zembat, R. (2017). Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 1-12.
- Varol, F. (2012). Anaokulu öğretmenleri konuşuyor: Kaliteli eğitim. *Uluslararası katılımlı çocuk ihtiyaçları sempozyumu bildiri kitabı*, s.29-36. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.